

บทที่ 5

การเข้าร่วมโครงการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2547 ของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการเร่งด่วนที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐบาล พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร และโครงการนี้เกิดขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยขณะนั้นกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งทางรัฐบาลประสงค์ที่จะให้ประชาชนทุกคนสามารถที่จะยืนหยัดต่อสู้กับปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจในขณะนั้นได้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นโครงการที่ต้องการให้ประชาชนใช้ความรู้ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาประดิษฐ์ หรือประยุกต์เป็นสินค้า โดยที่รัฐบาลจะช่วยเหลือเรื่องการตลาด เพื่อที่ประชาชนจะได้มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้ามาเลี้ยงครอบครัวของตนเอง และยังสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วย และตั้งแต่โครงการนี้ได้เริ่มเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วประเทศนั้น ทุกคนต่างให้ความสนใจและประสงค์ที่จะเข้าร่วมในโครงการดังกล่าวอย่างมากมาย หนึ่งในนั้นคือ กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

ดังนั้น กว่าที่กลุ่มจะสามารถมาถึงวันที่ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2547 ระดับ 5 ดาวนั้น กลุ่มได้มีการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
2. การตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
3. การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
5. ผลจากการที่กลุ่มได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว
6. ผลกระทบและความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มจากการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การรับรู้ข่าวสารของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สามารถแบ่งได้ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ช่องทางการรับรู้ข่าวสารโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของสมาชิกกลุ่ม
2. ความรู้ ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ช่องทางการรับรู้ข่าวสารของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับโครงการจากหลายช่องทาง ได้แก่ ช่องทางจากสื่อทางโทรทัศน์ ช่องทางจากประธานกลุ่ม และจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

“มาจากประธานและเจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) ก็มาบอกว่ามีของอะไรก็เอามาส่งประกวด...” (ศรีศักดิ์)

“รู้จากประธานกลุ่ม เจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) ก็มาบอก...” (ยุวดี)

“รู้จากสื่อโทรทัศน์และจากเจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) ...” (ชาญ)

“รู้จากทีวี และประธานกลุ่ม...” (เมตตา)

อย่างไรก็ตาม จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นของสมาชิกกลุ่มนั้น จะเป็นการได้รับความรู้เกี่ยวกับโครงการจากหลากหลายช่องทาง แล้วแต่ว่าสมาชิกกลุ่มท่านนั้นจะได้รับข่าวสารจากช่องทางใด แต่จากการลงไปในพื้นที่ ผู้ศึกษาขอสรุปภาพรวมของการรับรู้ข่าวสารของสมาชิกกลุ่มกล่าวคือ

- ช่องทางการรับรู้จากโทรทัศน์ : เป็นช่องทางแรกที่สมาชิกกลุ่มได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ซึ่งนับตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาได้เริ่มดำเนินการโครงการนี้ ภาครัฐ ได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการโดยผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างเช่น ทางโทรทัศน์ ซึ่งส่วนใหญ่รายงานพิเศษเพื่ออธิบายเกี่ยวกับโครงการ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มได้ทราบข่าวเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ซึ่งจริง ๆ แล้วสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยจะเข้าใจเท่าที่ควร เพียงแต่ทราบว่ามีการดำเนินการนี้เท่านั้น

- ช่องทางการรับรู้ข่าวสารจากประธานกลุ่ม : ซึ่งหลังจากที่ทางภาครัฐได้ประชาสัมพันธ์โครงการให้สาธารณชนทราบแล้ว ทางกลุ่มได้มีการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกกลุ่มกับประธานเกี่ยวกับโครงการ แต่เป็นการพูดคุยกันธรรมดาทั่วไปว่าได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการนี้หรือไม่ ซึ่งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวสาร และมีความสนใจในโครงการนี้ แต่ยังไม่ค่อยมีความเข้าใจเท่าที่ควร

หลังจากนั้นประธานกลุ่มจึงไปสอบถามกับทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต แต่เจ้าหน้าที่ก็ยังไม่ทราบข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพราะว่ากรุงเทพมหานครช่วงนั้นยังไม่ได้เข้าร่วมในโครงการนี้ จึงให้ทั้งประธานกลุ่มและสมาชิกยังไม่ได้รับความกระจ่างชัดเท่าที่ควร

ปี พ.ศ. 2546 กรุงเทพมหานครเริ่มเข้าร่วมในโครงการนี้ ประธานกลุ่มได้เป็นผู้ไปติดต่อสอบถามเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้แจ้งว่ากรุงเทพมหานครได้เข้าร่วมกับโครงการดังกล่าวแล้ว ประธานกลุ่มจึงนำข้อมูลข่าวสารมาแจ้งแก่สมาชิกกลุ่ม และได้ประสานกัน

เพื่อผลักดันให้กลุ่มเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์กับกรุงเทพมหานคร อย่างไรก็ตาม ยังมีสมาชิกกลุ่มบางคนไม่ทราบเกี่ยวกับโครงการ ประธานกลุ่มได้ไปอธิบายโครงการนี้ให้ทราบ ภายหลังจากที่ได้ประชุมกับเจ้าหน้าที่แล้ว

“ลุงไม่รู้ข่าว ประธานมาแจ้งว่าจะเอาของเข้าร่วม OTOP แล้วก็อธิบาย OTOP ให้ฟัง...”
(ยรรยงค์)

“ผมไม่ค่อยรู้เรื่องทำงานในสวนทั้งวัน ส่วนใหญ่ ประธานรู้แล้ว เขาจะมาแจ้งบอกผม อีกที...” (วีระ)

การที่สมาชิกบางคนไม่ทราบเกี่ยวกับโครงการนี้ เป็นเพราะว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละคนมีภาระหน้าที่ต้องดูแลงานในสวนของตนเองตลอดทั้งวัน จึงทำให้บางคนไม่มีเวลาไปร่วมประชุมฟัง การอธิบายของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต แต่สมาชิกจะรับทราบข่าวเกี่ยวกับโครงการดังกล่าวจากประธานกลุ่ม

- ช่องทางการรับรู้ข่าวสารจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต : เมื่อปี พ.ศ. 2546 ที่ กรุงเทพมหานครเข้าร่วมดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้ไปอธิบาย ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการนี้กับกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้จดทะเบียนกับทางสำนักงานเขตไว้ ซึ่งกลุ่มอาชีพที่จดทะเบียนกับสำนักงานเขตนั้น เป็นเพียงการมาแจ้งเบื้องต้นกับทางสำนักงานเขตว่าในเขตนี้มีกลุ่มอาชีพอะไรบ้าง เพื่อที่ทางสำนักงานเขตจะได้รับทราบเท่านั้น และสามารถตรวจสอบประชาชนในเขตของตนเองได้ แต่ถ้าเป็นกลุ่มเกษตรกรจะเป็นการลงไปอธิบายตามศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจัดร่วมกับเจ้าหน้าที่เกษตร

“กรุงเทพฯ เข้าร่วม OTOP เมื่อปี 2546 และลักษณะของกรุงเทพฯ จะมีการจดทะเบียน กลุ่มอาชีพอยู่แล้ว และเราก็ติดต่อผ่านกลุ่มอาชีพที่จดทะเบียนไว้กับกรุงเทพฯ และทางศูนย์ ถ่ายทอดเทคโนโลยี...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต)

การอธิบายเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ให้กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้มีการเรียกสมาชิกกลุ่มทั้งหมด มาประชุม ซึ่งการอธิบายจะเป็นลักษณะภาพรวมของโครงการทั้งหมดว่ามีความเป็นมาอย่างไร โครงการนี้มีวัตถุประสงค์และขั้นตอนดำเนินการในการส่งสินค้าเข้าประกวดอย่างไร ซึ่งการที่เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมาอธิบายในครั้งนี้ เท่ากับว่าเป็นการมาให้ความกระจ่างในส่วนที่สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจ

ในการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น เป็นไปตาม “แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ กล่าวคือ ขั้นตอนที่ 1 การเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์โครงการ ให้หน่วยงานราชการทำความเข้าใจประชาสัมพันธ์

ให้ความรู้ แนวคิด หลักการ ให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อที่จะได้เข้าใจอย่างถูกต้อง ซึ่งการให้ความรู้ของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น มีการจัดประชุมผ่านทางศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจโครงการมากขึ้น

สรุป การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น พบว่า ในช่วงแรกๆ เริ่มโครงการสมาชิกกลุ่มจะรับรู้ผ่านสื่อทางโทรทัศน์ก่อน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจเพียงขั้นเบื้องต้นว่าทางภาครัฐได้เริ่มดำเนินโครงการนี้ ต่อมาปี พ.ศ. 2546 สมาชิกกลุ่มจึงได้รับข่าวสารจากทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต อย่างชัดเจนมากขึ้น

ความรู้ ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

หลังจากที่สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้เกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ทั้งจากโทรทัศน์ ปรธานกลุ่ม และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความรู้ และมีความเข้าใจสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ภาครัฐได้กำหนดขึ้น

โครงการนี้ให้ชาวบ้านรวมตัวกัน แล้วเอาผลผลิตที่มีอยู่ในแขนงของเราเอง ไปประกวดที่เขต (สำนักงานเขต) และพี่คิดว่าโครงการนี้ มันเป็นช่องทางที่ให้กลุ่มเรามีรายได้มากขึ้น พี่เองพยายามที่จะไปให้ถึงให้ได้ และยิ่งถ้าเราได้ดาว (รางวัลระดับสินค้า) สมาชิกจะได้ขายของได้ และมีรายได้มากขึ้นครอบครัวจะได้สบาย... (พรพรรณ)

“รัฐเขาต้องการให้พวกเราเอาของท้องถิ่นเราเองไปประกวด และเจ้าหน้าที่บอกว่าถ้าเราชนะของ ๆ เราจะขายได้มาก รายได้ก็จะมากตาม และคนจะรู้จักกลุ่มของเราด้วย... (ยุวดี)

“ให้รวมตัวกันเอาสินค้าของเราเอง ไปประกวด...” (สิริรัตน์)

“เอาของที่เราถืออยู่ไปประกวด ถ้าได้รางวัลจะทำให้กลุ่มเรามีรายได้มากขึ้น.... (ยรรยงค์)

จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นนั้น ถึงแม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะไม่ได้กล่าวอย่างชัดเจนหรือกล่าวตรงตามวัตถุประสงค์ทุกข้อที่ทางภาครัฐได้กำหนดขึ้น แต่จากคำกล่าวของสมาชิกกลุ่มเป็นการสะท้อนถึงความรู้ และความเข้าใจที่มีต่อโครงการว่ามีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์ของโครงการที่ทางภาครัฐได้กำหนดขึ้น คือ เป็นสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การที่สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ และมีความเข้าใจที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของภาครัฐ แสดงว่านโยบายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สามารถทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจในตัวนโยบาย ซึ่งวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนนั้นจะช่วยส่งเสริมให้การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความสอดคล้องประสานกัน และนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนาอย่างมีประสิทธิภาพ (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2546, น. 437) ซึ่งจากความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการจึงทำให้ทางกลุ่มตัดสินใจในการนำผลผลิตของกลุ่มตนเองเข้าประกวดในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในการเข้าร่วม โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

หลังจากที่สมาชิกกลุ่มได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว ทางกลุ่มได้มีการจัดประชุมกลุ่มที่โรงปุ๋ย (ที่ตั้งกลุ่ม) และที่ร้านค้าของคุณชาญ ในการประชุมครั้งนี้ เพื่อที่จะสอบถามความคิดเห็น และการตัดสินใจของสมาชิกในการที่กลุ่มจะส่งสินค้าเข้าร่วมประกวดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้

จากการสอบถามความคิดเห็น ตลอดจนการตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในการส่งผลิตภัณฑ์เข้าร่วมโครงการ พบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนไม่มีใครคัดค้าน และทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเข้าโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้

“ไม่มีใครคัดค้าน ส่วนใหญ่จะบอกว่ากลุ่มเราจะได้โตขึ้น...” (พรพรรณ)

“ไม่มีใครคัดค้าน เพราะว่ามันมีแต่ผลดีกับกลุ่ม ถ้าเราได้ดาว...” (วีระ)

“ไม่เห็นมีใครคัดค้าน ใคร ๆ ก็อยากเห็นกลุ่มพัฒนาขึ้น ๆ ไป...” (ยุวดี)

“ไม่มีใครค้านนะ เพราะมันเป็นก้าวใหม่ของเราและเป็นการพัฒนากลุ่มให้เป็นที่รู้จักด้วยถ้าเราประกวดแล้วชนะ...” (สิริรัตน์)

เหตุผลที่สมาชิกกลุ่มไม่ได้คัดค้าน ในการตัดสินใจส่งผลผลิตเข้าร่วมคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ เนื่องจาก

- สมาชิกทุกคนต่างเชื่อมั่นในคุณภาพของผักที่ตนเองได้ปลูกด้วยกันทุกคนว่าผักของตนเองปลอดภัยจากสารพิษอย่างแน่นอน

“เรามั่นใจว่าของเราปลอดภัย ก็ทำมากับมือของป่าเอง...” (ไพลิน)

“เราว่าของเรามันชัวร์แน่นอน และยังมีเจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) มาคอยตรวจเป็นประจำ ถ้าไม่ปลอดภัยเจ้าหน้าที่เขาก็ต้องบอกแล้ว นี่เขาไม่ได้บอกเราเลย...” (วรรณ)

“เราเป็นผู้ที่ผลิตจริง ๆ และเรารู้ว่าเราไม่ได้ใช้สารพิษเรามาแน่ใจ แล้วเราก็เอาผักไปให้ประธานตรวจสารพิษประจำ...” (สิริรัตน์)

“ก่อนที่จะเข้าประกวดกลุ่มเรามีการตรวจสอบและควบคุมผู้ก่ออยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว...” (ยรรยงค์)

- สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่หลายฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และประธานกลุ่มที่ได้มาการอธิบายให้กระจ่างขึ้น จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจเป็นอย่างดี ส่งผลให้สมาชิกทุกคนไม่ได้คัดค้านในการที่กลุ่มจะส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เดโช แสนภักดี (2546) พบว่า สมาชิกกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

นอกจากจะไม่ได้มีสมาชิกท่านใดคัดค้านในการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้แล้ว สมาชิกกลุ่มยังมีความสนใจและได้มีการสอบถามเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับโครงการนี้จากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตด้วย ถึงวิธีการดำเนินการเข้าร่วมประกวดด้วย เนื่องจากเป็นโครงการที่ใหม่ในสายตาของสมาชิกกลุ่ม

“ก็สอบถามเพื่อหาความรู้จากเจ้าหน้าที่และประธานว่าต้องทำอะไรบ้าง...” (ยรรยงค์)

“ถามเขา (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต) ว่าต้องทำอะไรบ้าง เจ้าหน้าที่เขาก็แนะนำว่าต้องตัดผักที่จะเข้าประกวดอย่างไรบ้าง...” (ศรีศักดิ์)

สรุป การตัดสินใจของสมาชิกกลุ่มในการส่งผลผลิตเข้าร่วมประกวดในโครงการนั้น สมาชิกกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสมาชิกทุกคนไม่มีความคิดเห็นที่คัดค้าน ซึ่งเหตุผลที่ทุกคนตัดสินใจ เนื่องจากว่ามั่นใจในคุณภาพผลผลิตของตนเองว่าปลอดภัยสะอาดอย่างแน่นอน และมีความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

เนื่องจากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่เพิ่งเริ่มดำเนินงานเมื่อปี พ.ศ. 2544 และเน้นความเป็นชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก จึงทำให้ภาครัฐได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนทั่วไปทราบ เพื่อที่โครงการนี้จะได้รับบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ดังนั้น การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน กล่าวคือ

1. การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต
2. การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

ตั้งแต่กรุงเทพมหานคร ได้เข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เมื่อปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นไปตามกรอบของแนวทางที่คณะกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติได้กำหนดขึ้น

“เราทำงานตามแผนงานที่รัฐบาลใหญ่กำหนดมาอย่างเมื่อรัฐบาลกำหนดว่าต้องคัดสรรให้เสร็จภายในเดือนนี้ และทางเขตก็จะมากำหนดวันเอง แต่ต้องเสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต)

ในส่วนของการดำเนินงานให้ความรู้ที่เกี่ยวกับโครงการดังกล่าว ซึ่งทางเจ้าหน้าที่จะไปอธิบาย ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่มอาชีพที่ได้จดทะเบียนกับทางสำนักงานเขตอย่างทีกล่าวมาแล้ว แต่ถ้าเป็นกลุ่มเกษตรกร อย่าง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ จะประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ผ่านทางศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตร่วมกับเจ้าหน้าที่เกษตรในเขตพื้นที่นี้ได้จัดตั้งศูนย์ดังกล่าวขึ้นตามแขวงต่าง ๆ ในเขตพื้นที่นี้ ซึ่งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ตั้งขึ้นนั้นจะเป็นศูนย์ที่มีเฉพาะแต่กลุ่มที่เป็นกลุ่มที่ทำการเกษตรเท่านั้น แต่ถ้าเป็นกลุ่มอาชีพอื่น ๆ อย่างเช่น ดอกไม้ประดิษฐ์ อาหาร ขนม เป็นต้น จะไม่ได้มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเหมือนกับทางกลุ่มเกษตรกร

“ก็แข่งข่าวกับทางศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี และก็ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต)

นอกจากนี้ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตยังได้มีการอธิบายในส่วนของขั้นตอนของการดำเนินการประกวดด้วย ซึ่งทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจะมีการดำเนินงานตามกรอบและแนวทางที่ทางภาครัฐบาลได้กำหนดไว้เช่นเดียวกัน

มันเหมือนคู่มือว่า OTOP ต้องทำอย่างนี้ ขั้นแรกเปิดรับสมัคร ใครสนใจก็มาลงทะเบียนไว้ รอบ 2 ก็คนที่ลงแล้วมาลงอีกว่าจะเข้าร่วมคัดสรร ซึ่งที่แรกเป็นการสำรวจก่อน และเมื่อคัดสรร เขตจะตั้งอาจารย์ที่มีความรู้จากโรงเรียนฝึกอาชีพผู้ประกอบการมาเป็นกรรมการ แล้วก็ให้เกษตรกรเอาสินค้ามาประกวด หลักเกณฑ์การตัดสินจะมีบล็อกคะแนนอยู่แล้ว... (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต)

จากการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้น ของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต พบว่า การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น เป็นไปตามกรอบที่ทางรัฐบาลได้กำหนดมา ซึ่งนโยบายในลักษณะที่รัฐเป็นผู้กำหนดนี้ เรียกว่า เป็นการกำหนดนโยบายในลักษณะตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) กล่าวคือ เป็นตัวแบบที่ชนชั้นนำมีอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย โดยที่ชนชั้นนำจะยึดถือความพึงพอใจ หรือค่านิยมของตนเองเป็นหลัก และในส่วนของกรรณานโยบายไปการปฏิบัตินั้น เจ้าหน้าที่ราชการจะเป็นเพียงผู้ที่นำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติกับประชาชน หรือเป็นการกำหนดนโยบายแบบแนวตั้ง (สมศักดิ์ อ่างฉวีวงศ์, 2546, น. 199)

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะนโยบายจะมาจากกาหนดของสถาบัน หรือหน่วยงานใดก็ตาม แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติก็มีความสำคัญเช่นกัน ซึ่งนโยบายจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่นั้น ต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ กล่าวคือ (สมศักดิ์ อ่างฉวีวงศ์, 2546, น. 431-447)

1. แหล่งที่มาของนโยบาย ว่านโยบายดังกล่าวมาจากหน่วยงานใดเป็นผู้ที่กำหนดนโยบายขึ้น เช่น มติของคณะรัฐมนตรี หรือข้าราชการระดับสูง เป็นต้น

2. ความชัดเจนของนโยบาย ด้านนโยบายมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แต่ถ้านโยบายขาดความชัดเจนและความแน่นอน ผู้ปฏิบัติอาจต้องไปพิจารณาตีความเอง ซึ่งจะทำให้นโยบายไม่ประสบความสำเร็จได้

3. การสนับสนุนนโยบาย การกำหนดนโยบายจะต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่ามีกลุ่มที่สนับสนุน และกลุ่มที่คัดค้านหรือไม่ ซึ่งถ้านโยบายมีกลุ่มที่คัดค้านมากอาจทำให้นโยบายล้มเหลวหรือต้องยกเลิกนโยบายเลย และถ้านโยบายมีกลุ่มที่สนับสนุนมากกว่ากลุ่มที่คัดค้าน จะทำให้นโยบายสามารถดำเนินต่อไป

4. ความซับซ้อนในการบริหาร ผู้กำหนดนโยบายควรพยายามหลีกเลี่ยงการใช้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากเกินไป หรือสายการบังคับบัญชายาวเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการบิดเบือนวัตถุประสงค์ของนโยบาย

5. สิ่งจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติ มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสิ่งจูงใจจะช่วยส่งเสริมความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อย่างเช่น การเลื่อนขั้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

6. การจัดสรรทรัพยากร เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ด้านนโยบายขาดการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมอาจทำให้นโยบายล้มเหลวได้ ทรัพยากรที่ใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น บุคลากร ควรคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เงินทุนและระยะเวลา ควรมีการจัดสรรที่เหมาะสมสำหรับการนำนโยบายไปปฏิบัติ และระยะเวลาในการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ควรที่จะสั้นเกินไป ตลอดจนมีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ร่วมด้วย

แม้ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น จะเป็นการปฏิบัติ ตามนโยบายของรัฐบาล แต่จากการศึกษา พบว่า เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมีการศึกษานโยบายของ โครงการมาเป็นอย่างดี จึงสามารถอธิบายให้สมาชิกกลุ่มได้เข้าใจอย่างชัดเจน นอกจากนี้ทาง เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตยังมีการเอาใจใส่ดูแลสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างดี มีการลงมาพบสมาชิกกลุ่ม อย่างสม่ำเสมอ ทั้งก่อนและหลังที่กรุงเทพมหานครจะเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมีความเป็นกันเองกับสมาชิกกลุ่มค่อนข้างมาก

สำหรับคะแนนที่ให้กับสินค้าที่ประชาชนส่งเข้าร่วมการคัดสรรนั้น จะมีหลักเกณฑ์การ ให้คะแนนกำหนดไว้อย่างแน่นอนและชัดเจน ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านการผลิตและความเข้มแข็งของชุมชน (40 คะแนน)
2. หลักเกณฑ์การพิจารณาตัวผลิตภัณฑ์ (30 คะแนน)
3. หลักเกณฑ์การพิจารณาด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ (30 คะแนน) จะพิจารณาว่า ผลิตภัณฑ์นั้นได้รับการรับรองมาตรฐานหรือไม่ ถ้าไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานจะไม่มีคะแนน หรือ ศูนย์คะแนน แต่ถ้าอยู่ระหว่างการรับรองมาตรฐานได้ (10 คะแนน) หรือได้รับการรับรองมาตรฐาน แล้วได้ (30 คะแนน)

สำหรับคะแนนที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น จะมีคะแนนรวมทั้งหมด 100 คะแนน และ ผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับการคัดสรรเป็นหนึ่งในตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น จะต้องได้คะแนนรวมกันทุก หมวดเกิน 90 คะแนนขึ้นไป ซึ่งกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษได้คะแนนเกิน 90 คะแนน จึงได้รับการคัดสรรเป็นหนึ่งในตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับเขต และหลังจากนั้นได้มีการประกวดระดับ จังหวัดและระดับประเทศ จนได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งในตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประจำปี 2547 ดังนั้น สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่จะได้รับการคัดสรรนั้น สินค้าดังกล่าวจะต้องได้ 90 คะแนนขึ้นไป จึงจะได้รับการคัดสรรเป็นหนึ่งในตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และต้องผ่านการคัดสรรตั้งแต่ระดับเขตก่อน แล้วถึงไประดับจังหวัดจนถึงระดับประเทศ ซึ่งระดับประเทศถือว่าเป็นขั้นสุดท้ายของการประกวด ในครั้งนี้ ถ้าได้คะแนนเกินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จะได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งในตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ประจำปี

ด้านการดำเนินของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

เมื่อทางกลุ่มตัดสินใจว่าจะส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการ การดำเนินงานของกลุ่มจึงได้ เริ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษนั้น สามารถแบ่งได้ 2 ส่วน กล่าวคือ

1. ประธานกลุ่ม และ 2. สมาชิกกลุ่ม

ประธานกลุ่ม

ในส่วนของการดำเนินงานของประธานกลุ่ม พบว่า มีการดำเนินงาน ประธานงานทั้ง ภายนอกกลุ่มและภายในกลุ่ม

- การดำเนินงานภายนอกกลุ่ม ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่ติดต่อ ประธานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตเพียงคนเดียวเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการดังกล่าว และพอถึงวันเข้าประกวด ประธานกลุ่มเป็นผู้ที่นำผลผลิตต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ไปที่สำนักงานเขตเพื่อเข้าร่วมประกวด และในส่วนของการประกวดนั้น ประธานกลุ่มจะเป็นผู้ที่คอยตอบคำถามกับทางคณะกรรมการที่ทางสำนักงานเขตได้เชิญมาเป็นคณะกรรมการในการตัดสินสินค้า

“มีคณะกรรมการสัมภาษณ์ ว่าผลิตแบบไหน ผลิตอย่างไร ใช้ของต่างประเทศหรือไม่ มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่ เรียบเราสัมภาษณ์ก่อนที่จะให้คะแนน และให้เจ้าหน้าที่หิ้วผักเราไปตรวจ Lab ต่อ พอตรวจไม่มีสารก็ได้...” (พรพรรณ)

- การดำเนินงานภายในกลุ่ม ประธานกลุ่มได้มีการพูดคุยกับทางสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับการส่งผลผลิตเข้าประกวด และเป็นผู้ที่ดำเนินการคัดเลือกผลผลิตเพียงผู้เดียวในการส่งเข้าร่วมโครงการ ส่วนสมาชิกกลุ่มไม่มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผลผลิตเข้าประกวด

“พี่จะไปดูว่าใครปลูกอะไรบ้าง พี่จะเลือกเอง ผักที่ส่งประกวดมีดอกขจร ผักนึ่งจิ้งกวางตุ้งได้ห้วนผักปัง กระน้ำ ผักของกลุ่มพี่ได้ OTOP ทุกตัว...” (พรพรรณ)

“ประธานบอกว่าเอาผักนึ่งเข้าประกวด OTOP ให้ผมเลือกต้นที่ดี ๆ สวย ๆ ให้เขา...” (วีระ)

แม้ว่าประธานกลุ่มจะเป็นที่คัดเลือกผลผลิตของกลุ่มเพียงคนเดียว แต่สมาชิกทุกคนไม่ได้คัดค้านเมื่อประธานกลุ่มได้เลือกผลผลิตของสมาชิกเพียงบางท่านเท่านั้นที่ไปเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนยินดีที่จะช่วยเหลือกลุ่มไม่ว่าผลผลิตของตนเองจะได้รับเลือกให้ส่งผลผลิตไปร่วมประกวดหรือไม่ก็ตาม เพราะว่าสมาชิกกลุ่มทุกคนต้องการให้กลุ่มของตนเองได้เข้าร่วมในการส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการ

อย่างไรก็ตาม ในการประกวดปีนั้น มีผลผลิตจากผักปลอดสารพิษเพียงกลุ่มเดียวที่ส่งเข้าประกวด คือ ผลผลิตของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษเท่านั้นที่ส่งเข้าร่วมประกวด และถึงแม้ว่าจะมีเพียงกลุ่มเดียวที่ส่งเข้าประกวด แต่ถ้าผักของกลุ่มไม่ปลอดสารพิษอย่างแท้จริงแล้ว กลุ่มก็ไม่สามารถที่จะได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ เพราะว่าในการประกวดจะมีคณะกรรมการสัมภาษณ์และนำไปตรวจสารพิษอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้ทางกลุ่มยังมีการควบคุมคุณภาพโดยการตรวจสอบสารพิษเป็นประจำอยู่แล้วจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตก่อนที่จะเข้าร่วมประกวด จนได้รับ Food Safety จากกระทรวง

สาธารณสุข ซึ่งกว่าที่กลุ่มจะได้รับการคัดสรรเป็นสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี 2547 ได้นั้น ซึ่งรางวัลนี้ถือว่าเป็นสุดยอดของความสำเร็จขั้นหนึ่งที่ทางกลุ่มได้พยายามกันอย่างเต็มที่ การที่จะได้รางวัลนี้ต้องผ่านการคัดเลือกมาตั้งแต่ระดับเขตก่อน แล้วจึงไปประกวดในระดับจังหวัด และจนถึงระดับประเทศ

สมาชิกกลุ่ม

การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินงานภายในกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการช่วยกันดูแลแปลงผักของตนเองให้ดีตามที่ทางกลุ่มตัดสินใจว่าจะส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการ และตามที่ประธานกลุ่มได้คัดเลือกว่าจะส่งผลผลิตของสมาชิกท่านใดเข้าร่วมโครงการ เพื่อที่จะเตรียมผลผลิตส่งเข้าร่วมโครงการ

“เราร่วมมือกัน ช่วยกันอยากจะได้ตรงนี้...” (วีระ)

“เราพยายามตั้งใจจะให้ได้ดี พยายามปรับปรุงดูแลอย่างดี...” (เมตตา)

แต่ใช้ว่าก่อนที่จะร่วมประกวดในโครงการนี้ สมาชิกจะดูแลผลผลิตในสวนของตนเองไม่ดี แต่ช่วงที่ร่วมประกวดนั้นสมาชิกจะดูแลมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะว่ารอบ ๆ สวนของสมาชิกจะมีหมู่บ้านเกิดขึ้นโดยรอบ จึงต้องมีกรรมวิธีระมัดระวังยาฆ่าแมลงที่ทางหมู่บ้านฉีดฆ่าปลวกเป็นพิเศษ ซึ่งสมาชิกจะช่วยกันเตือนกันเองระหว่างสมาชิกด้วยกันให้ดูแลเรื่องน้ำอย่างดี และนอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตมาช่วยตรวจคุณภาพของผักเสมอ อย่างไรก็ตาม ถ้าสมาชิกกลุ่มไม่ระวังดูแลผักให้ดีอาจจะทำให้มีสารตกพิษตกค้างในผักได้ และที่สำคัญถ้าส่งเข้าประกวดแล้วทางคณะกรรมการตรวจสอบพบสารเคมีในผักจะทำให้กลุ่มไม่ได้รับการคัดสรรเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ เพราะฉะนั้นสมาชิกกลุ่มจึงได้ดูแลเป็นพิเศษ

สรุป การดำเนินงานของกลุ่ม พบว่า ในส่วนของประธานกลุ่มจะเป็นผู้ที่ดำเนินการทั้งภายนอก ได้แก่ ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และด้านภายในกลุ่มจะเป็นการปรึกษาคูณระหว่างสมาชิกและประธานกลุ่ม

ในส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิกนั้น พบว่า จะเป็นการมีส่วนร่วมภายในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะช่วยกัน ทั้งแรงกายในการดูแลผักให้ดี เพราะทุกคนต่างมุ่งหวังว่าผักของกลุ่มตนเองต้องได้รับรางวัล ทุกคนจึงพยายามเท่าที่กำลังตนเองจะดูแลได้ แม้ว่ารอบข้างสวนของตนเองจะมีมลพิษและมีสภาพแวดล้อมไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีแรงใจ คือ ความตั้งใจของสมาชิกทุกคนที่จะช่วยกัน เพื่อให้กลุ่มสามารถไปถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ คือ สุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

จากที่กล่าวมาแล้ว ในข้อ 3 เกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการนี้ในแต่ละส่วน ทั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มนั้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวของแต่ละคน เป็นการสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการดังกล่าว ซึ่งจากการไปสอบถามถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สามารถแบ่งได้ 2 ส่วน กล่าวคือ

1. การมีส่วนร่วมของกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

การมีส่วนร่วมของกลุ่ม

จากการไปสอบถามถึงการมีส่วนร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่าทั้งประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ

- สมาชิกกลุ่ม มีความเห็นว่าการดำเนินการส่งสินค้าเข้าประกวดในครั้งนี้ พวกเขา (สมาชิกกลุ่ม) ไม่ได้มีส่วนร่วม แต่เป็นหน้าที่ของประธานกลุ่ม และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตเป็นผู้ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่

“เราส่งผักให้ประธานเอาไปประกวด และมีเจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) มาช่วยเหลือ...”

(สิริรัตน์)

“ประธานเป็นคนเดินเรื่องในการประกวด...” (วีระ)

“เรื่องการดำเนินการประกวดเป็นเรื่องของประธาน...” (ศรศักดิ์)

- ประธานกลุ่ม มีความเห็นว่าการประกวดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วมในการประกวด มีแต่เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตที่มีส่วนร่วมในการประกวดครั้งนี้

“สมาชิกกลุ่มไม่มี แต่เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจะมีส่วนในเรื่องนี้...” (พรพรรณ)

จากคำกล่าวข้างต้นทั้งของสมาชิกกลุ่ม และประธานกลุ่มนั้น ผู้ศึกษามีความคิดเห็นขัดแย้งกับความคิดของประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่กล่าวว่า สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากว่าที่ผ่านมาตั้งแต่กลุ่มเริ่มคิดที่จะเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สมาชิกกลุ่มได้ให้ความสนใจกับการเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งมีการถามไถ่ถึงขั้นตอนต่าง ๆ ของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้ช่วยกันดูแลผลผลิตของตนเองเป็นอย่างดีในช่วงที่กลุ่มจะส่งผลผลิตเข้า

ร่วมโครงการ จึงถือว่าสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มในเข้าร่วมโครงการนี้ เพียงแต่ว่าสมาชิกกลุ่มไม่ได้มีการดำเนินงานเหมือนดังที่ประธานกลุ่มดำเนินการ

แต่อย่างไรก็ตาม จากความคิดเห็นของทั้ง 2 ฝ่ายข้างต้นนั้น ทุกคนมีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมดำเนินงานในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยตรง อาทิการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และการนำผลผลิตไปประกวดสำนักงานเขตตามวันและเวลาที่ทางสำนักงานเขตกำหนดขึ้นเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงการมีส่วนร่วมไม่ได้มีความหมายเฉพาะแต่การดำเนินงานโดยตรงเท่านั้น การมีส่วนร่วมยังรวมถึงการมีส่วนร่วมด้านจิตใจด้วยเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์ เมื่อกลุ่มช่วยกันตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมโครงการสมาชิกกลุ่มทุกคนตั้งใจอยากจะให้กลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ด้วยกันทุกคน รวมทั้งที่ผ่านมาสมาชิกกลุ่มก็ได้ช่วยกันดูแลผลผลิตของตนเองเป็นอย่างดี จึงถือว่าสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมร่วมกับกลุ่มในการเข้าร่วมโครงการนี้

จากความเห็นข้างต้นของประธานกลุ่มที่มีความคิดเห็นว่ามีสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น อาจะมาจากประธานกลุ่มเป็นผู้ที่ดำเนินการเรื่องการประกวดเองทั้งหมดโดยที่สมาชิกกลุ่มไม่ได้มีส่วนร่วม แต่การที่ประธานกลุ่มดำเนินการเพียงคนเดียว เนื่องจากว่าการติดต่อประสานงานนั้น เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตจะเป็นผู้ที่ติดต่อประสานงานกับประธานกลุ่มโดยตรงเสมอ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มไม่ค่อยทราบเรื่องดังกล่าว และสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะมีภาระหน้าที่ที่ต้องดูแลผักในสวนของตนเองด้วย จึงไม่มีเวลาที่จะไปช่วยเหลือประธานกลุ่มในการนำผลผลิตไปร่วมคัดสรรที่ทางสำนักงานเขตจัดขึ้น จึงทำให้ประธานกลุ่มคิดว่าการดำเนินการในการประกวดครั้งนี้สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมเลย

แต่ในทางกลับกันถึงแม้ว่าสมาชิกกลุ่มจะไม่ได้มีส่วนร่วมโดยตรงเหมือนกับประธานกลุ่ม แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่ง คือ สมาชิกกลุ่มมีความไว้วางใจในตัวประธานกลุ่ม และเป็นการให้เกียรติประธานกลุ่มว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะนำผลผลิตไปร่วมคัดสรร อย่างไรก็ตาม การที่ทางกลุ่มตัดสินใจว่าจะส่งผลผลิตเข้าร่วมประกวดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และทางสมาชิกไม่ได้คัดค้านทุกคนกลับคิดว่าเป็นหนทางที่ดีของกลุ่มจะได้เจริญเติบโต เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รวมทั้งเมื่อประธานเลือกว่าจะนำผักของสมาชิกกลุ่มท่านใดเข้าร่วมคัดสรรแล้ว สมาชิกท่านนั้นก็ได้อุดูแลผักของตนเองอย่างดี และสมาชิกท่านอื่นจะคอยเตือนเพื่อนสมาชิกให้ดูแลผลผลิตให้ดี เพื่อที่ทางกลุ่มจะได้ไม่เสียหาย เสียชื่อเสียง เวลาที่ให้ประธานกลุ่มนำผักไปร่วมคัดสรร ซึ่งสมาชิกกลุ่มทุกคนต่างส่งแรงใจไปช่วยกลุ่ม ตลอดจนมีการซักถามประธานกลุ่มเป็นประจำว่าผลของการเข้าร่วมโครงการเป็นอย่างไรบ้าง

สรุป ทั้งประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มต่างมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการนำผลผลิตเข้าประกวดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ด้วยกันทุกคน เพียงแต่ว่าจะแสดงออกมาทางด้านใดมากกว่ากัน ซึ่งการมีส่วนร่วมในกลุ่มนั้นไม่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเห็นได้ชัดเจน เพียงแต่ว่าทุกคนมีใจที่อยากจะให้กลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จเท่านั้นก็พอ แล้วความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมกันทำงานก็จะตามมา และในที่สุดก็จะถึงเส้นชัยที่รออยู่ข้างหน้า อย่างที่กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษได้รับสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ประจำปี 2547 ที่ผ่านมา

การมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต

ตั้งแต่กรุงเทพมหานครได้เข้าร่วมกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว ทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้มาอธิบาย ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการแก่กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ และยังเป็นผู้ที่มาตรวจสอบสารพิษในผักของกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง เป็นประจำอยู่แล้ว ซึ่งการตรวจสอบสารพิษในผักนั้น จะมีการปฏิบัติก่อนที่กรุงเทพมหานครจะเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และเมื่อกรุงเทพมหานครเข้าร่วมโครงการเจ้าหน้าที่ก็ยังคงทำหน้าที่ตรวจสอบสารพิษในผักอย่างเดิมเป็นประจำ แต่ในช่วงที่กลุ่มจะส่งผลผลิตเข้าร่วมโครงการเจ้าหน้าที่จะคอยช่วยกำกับ ดูแล คอยเตือนให้ดูแลผักในสวนของตนเองให้ดี เนื่องจากว่าสภาพแวดล้อมทั่วไปของเขตพื้นที่นี้ไม่ค่อยดี ทำให้สมาชิกกลุ่มคอยดูแลผักของตนเองเป็นอย่างดี และเมื่อเขตได้มีการกำหนดวันที่จะมีการดำเนินการคัดสรรผลิตภัณฑ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานจะประสานงานกับประธานกลุ่ม เพื่อที่จะแจ้งข่าวสารให้กลุ่มทราบ และเพื่อที่กลุ่มจะได้นำผลผลิตมาคัดสรรตามวันและเวลาที่ทางสำนักงานเขตจัดขึ้น ซึ่งการทำหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น ถือว่ามีส่วนร่วมและมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มเหมือนกัน แต่เป็นในทางอ้อม

ซึ่งจากการทำหน้าที่ดังกล่าวของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น จึงทำให้ประธานกลุ่มมีความคิดว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการประกวดครั้งนี้ ซึ่งจริง ๆ แล้ว เจ้าหน้าที่เป็นเพียงแต่ทำงานตามภาระหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งเมื่อประชาชนในพื้นที่ของตนเองจะนำผักเข้าประกวด เจ้าหน้าที่จึงประสานงานคอยช่วยเหลือ ดูแล และคอยเตือนว่ากลุ่มให้ดูแลผักให้ดี

สรุป การมีส่วนร่วมของกลุ่มในการประกวดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทั้งประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม และเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตนั้น ทุกคนต่างมีส่วนร่วมด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ว่าเป็นคนละด้านเท่านั้น และการมีส่วนร่วมในแต่ละหน้าที่ต่างมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการติดต่อ ประสานงานภายนอกกลุ่มของประธาน หรือการดูแลผักของสมาชิกให้มีคุณภาพ

เพื่อที่จะนำไปประกวดแล้วได้รับรางวัล หรือการคอยดูแล และช่วยตรวจสอบคุณภาพของเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ซึ่งทั้ง 3 ด้าน ถือว่ามีความสำคัญเท่า ๆ กัน จะขาดส่วนหนึ่ง ส่วนใดไปไม่ได้

ผลจากการที่กลุ่มได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว

เมื่อกระบวนการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2547 ได้ดำเนินการเสร็จสิ้นลง แล้วปรากฏว่ากลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ ได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ซึ่งผลที่ตามมาจากการที่กลุ่มได้รับรางวัลนั้น มีดังนี้

ความรู้สึกด้านจิตใจ : เมื่อการประกวดเสร็จสิ้นลงนั้น และทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต ได้มาแจ้งกับประธานกลุ่มว่ากลุ่มได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว หลังจากนั้นประธานกลุ่มได้นัดสมาชิกกลุ่มทุกคนมาประชุมที่โรงปุ๋ย (ที่ตั้งกลุ่ม) เพื่อแจ้งผลให้สมาชิกกลุ่มทราบอีกครั้งหนึ่ง และเมื่อสมาชิกกลุ่มทราบผลการประกวด พบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนต่างดีใจ และภาคภูมิใจกับผลการประกวดในครั้งนี้

“ดีใจมาก ภูมิใจว่าของ ๆ กลุ่มเราดี และปีนั้นผมก็ส่งผักนึ่งไปประกวดด้วย...” (วีระ)

“ดีใจ ปลื้มใจว่ากลุ่มเราก็เก่งเหมือนกัน...” (สิริรัตน์)

“ดีใจ ว่ากลุ่มเราทำปลอดสารและส่งครั้งแรก ก็ได้เลย...” (ไพลิน)

สำหรับความรู้สึกดีใจของสมาชิกกลุ่มนั้น ไม่มีสมาชิกคนใดที่มีความรู้สึกแตกต่างไปจากนี้ ทุกคนต่างดีใจกับผลการประกวดด้วยกันทั้งสิ้น ซึ่งความรู้สึกดีใจในครั้งนี้ของกลุ่มนั้น เนื่องมาจากว่า การส่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเข้าประกวดครั้งนี้เป็นการส่งครั้งแรก จึงทำให้เมื่อทราบผลว่ากลุ่มของตนเองได้ระดับ 5 ดาว จึงมีความรู้สึกดีใจเป็นอย่างมาก นอกจากนี้สมาชิกทุกคนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของกลุ่มตนเอง และมีกำลังใจที่จะพัฒนาคุณภาพของตนเองให้ดีขึ้น

จากความรู้สึกของสมาชิกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น สามารถที่จะบอกได้ว่า พวกเขาที่มีความรู้สึกดีใจมากจากการได้รับรางวัลในครั้งนี้ ซึ่งส่วนหนึ่งที่พวกเขาดีใจอาจจะมาจากว่าพวกเขาเป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มเล็ก ๆ ที่ไม่ได้มีบทบาทอย่างไร เพียงแต่ได้มีการดำเนินการปลูกผักปลอดสารพิษ และมีการนำผลผลิตของกลุ่มไปจำหน่ายเอง ซึ่งการจำหน่ายของกลุ่มนั้นได้ผลดีระดับหนึ่ง และสมาชิกกลุ่มก็พอใจที่พวกเขาสามารถทำได้ดีระดับหนึ่ง

แต่เมื่อกลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกว่าการประกวดประสบความสำเร็จในระดับขั้นที่สูงกว่าที่เคยเป็นมา และผลที่มาจากได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว นั้น ปรากฏว่ามียอด

จำหน่ายผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต หรือเจ้าหน้าที่เกษตรประจำเขต พื้นที่นี้ ต่างให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนกลุ่ม อย่างเช่น เมื่อมีงานนิทรรศการต่าง ๆ ที่สำนักงานเขตจัดขึ้น สำนักงานเขตจะเชิญกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษนำผลผลิตของกลุ่มไปร่วมแสดงและจัดจำหน่ายผลผลิต หรือหน่วยงานอื่น หรือโรงเรียนต่าง ๆ ทราบว่าเขตนี้มีกลุ่มที่ได้รับสุดยอดระดับ 5 ดาว ของประเทศไทย และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ปลอดสารพิษ จึงแสดงความประสงค์กับสำนักงานเขตว่าต้องการที่จะไปศึกษาดูกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งผลที่ตามมาจึงมีหน่วยงาน และโรงเรียนจำนวนหนึ่ง เข้ามาศึกษาดูการผลิตของกลุ่ม เพื่อนำกลับไปประยุกต์ใช้กับตนเองต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการที่กลุ่มได้รับรางวัล และเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไปมากขึ้น กว่าก่อนนั้น และมีหน่วยงานหรือโรงเรียนต่าง ๆ สนใจมาศึกษาดูงานการผลิตของกลุ่ม ยิ่งทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนภาคภูมิใจในกลุ่มของตนเองเป็นอย่างมาก จึงทำให้สมาชิกทุกคนพยายามที่จะรักษาคุณภาพของตนเองและอาชีพของตนเองให้สามารถอยู่ในชุมชนให้นานเท่าที่จะทำได้

ที่สำคัญทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และมีศักยภาพในตัวเอง ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนสมาชิกกลุ่มคิดว่าตนเองเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา ประกอบอาชีพปลูกผักไปวัน ๆ เมื่อผักโตพอที่สามารถจะตัดจำหน่ายได้ก็จะตัดไปจำหน่าย ชีวิตมีการดำเนินไปแบบราบเรียบ แต่วันนี้สมาชิกกลุ่มทุกคนรู้สึกที่ตนเองเก่ง มีสามารถที่จะประกวดแล้วได้ระดับ 5 ดาว และต้องการที่จะพัฒนาผลผลิตของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นโครงการที่ให้พวกเขาได้แสดงผลผลิตของตนเอง และยังทำให้กลุ่มของพวกเขาเป็นที่รู้จักต่อสาธารณชนด้วย เพราะกลุ่มของพวกเขาสามารถชนะการประกวดแล้วได้รับรางวัล ดังนั้น โครงการนี้จึงเปรียบเสมือนเป็นใบเบิกทางในการช่วยส่งเสริมการจำหน่ายผลผลิตให้กลุ่มด้วย จึงทำให้ในสายตาของสมาชิกกลุ่ม โครงการนี้เป็นโอกาส และให้ความสำคัญกับความคิดของประชาชนทั่วไป รวมถึงกลุ่มของพวกเขาด้วย ในการนำความคิดของพวกเขาเหล่านั้นที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาเป็นสินค้า โดยเฉพาะกลุ่มของพวกเขาที่เป็นเกษตรกรที่มีความรู้น้อย และมีผลผลิตที่มีคุณภาพ แต่ไม่มีโอกาสในการแสดงผลงานตนเองให้ผู้อื่นทราบเท่าที่ควร ตลอดจนไม่รู้ว่าจะนำเสนอผลงานของตนเองให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไปได้อย่างไร จึงทำให้ทางกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษตัดสินใจส่งผักที่ตนเองปลูกไปประกวดในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะฉะนั้น โครงการนี้เหมือนกับว่าเป็นประตูที่เปิดกว้างกับกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ

สรุป ผลจากการที่กลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาวนั้น พบว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความรู้สึกดีใจ ตลอดจนมีความภูมิใจในตนเองและในกลุ่มด้วย นอกจากนี้ยังทำให้สมาชิกกลุ่มเห็นคุณค่าใน

ตนเองว่าพวกเขาเป็นคนที่มีความสามารถคนหนึ่ง และมีความพยายามที่จะพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

ด้านความความสัมพันธ์ของกลุ่ม : กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันของเกษตรกรในแขวงต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน จึงทำให้สมาชิกแต่ละคนมีเหตุผลที่แตกต่างกันในการเลือกรวมกลุ่ม อย่างเช่น ผลประโยชน์ด้านราคา หรือด้านความรู้ที่ได้รับจากการรวมกลุ่ม หรือด้านความเชื่อมั่นในประธานกลุ่ม เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม มีสิ่งหนึ่งที่สมาชิกทุกคนมีเหมือนกัน คือ จิตใจที่เป็นหนึ่งเดียวของทุกคน ซึ่งทุกคนต่างมุ่งหวังว่าการมารวมกลุ่มกันนั้น จะสามารถทำให้พวกเขาเกษตรกรทุกคน จากที่เคยต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำกิน มารวมกัน มาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะฉะนั้น ความช่วยเหลือและความผูกพันของกลุ่มนี้ จึงมีมาตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าร่วมประกวดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

และเมื่อกลุ่มได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว ย่อมส่งผลถึงความสัมพันธ์ ความผูกพัน และความเข้มแข็งของกลุ่มด้วย ซึ่งสมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นถึงความสัมพันธ์ของกลุ่ม หลังจากที่ได้กลุ่มได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาวนั้น พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็น 2 ประการ คือ

1. ความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของกลุ่มเท่าเดิมไม่มีความเปลี่ยนแปลง : สมาชิกกลุ่มบางท่านได้ให้ความเห็นว่า กลุ่มของเรามีความสนิทสนมผูกพัน มีการพบปะพูดคุยกันเป็นประจำ ตลอดจนมีความเข้มแข็งอยู่ก่อนที่จะเข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพราะฉะนั้น เมื่อกลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ความเข้มแข็งของกลุ่มจึงไม่ได้มีความเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

“ก่อนได้อย่างไร หลังก็อย่างนั้น เพราะว่าก่อนได้กลุ่มเราก็มีการรวมตัวดี...” (วีระ)

“ก่อนและหลังไม่แตกต่างกัน กลุ่มเราก็มีการคุยประจำอยู่แล้ว...” (สิริรัตน์)

2. ความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของกลุ่มมีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น : สมาชิกกลุ่มบางท่านได้กล่าวว่า กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษของเรามีความเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้ว และเมื่อได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว ความสัมพันธ์ ความเข้มแข็งของกลุ่ม มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้น สมาชิกกลุ่มมีกำลังใจ มีความกระตือรือร้น และมีความสนใจในกลุ่มมากขึ้น

“ก็ดีขึ้น กระตือรือร้นมากขึ้น เวลาประชุมก็พร้อมใจกันมาประชุม...” (วรรณ)

“เมื่อก่อนก็รวมตัวกันดี พอได้ OTOP มันก็เข้มแข็งขึ้น มันเหมือนมีกำลังใจ พอประธานนัดประชุมก็มาทันพร้อมหน้า พร้อมตา...” (ยรรยงค์)

“กลุ่มเข้มแข็งขึ้น ตอนนี้กลุ่มเราได้รับคำชมเชยว่าเป็นกลุ่มที่เข้มแข็ง ป้าก็รู้สึกเหมือนกับที่เขา (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต) ว่าเหมือนกัน พวกเราช่วยกันมากขึ้น... (ยุวดี)

สำหรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม ทั้ง 2 กลุ่ม ที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งในส่วนที่เห็นว่าการสัมพันธภาพของกลุ่มเท่าเดิม และในส่วนที่เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มมากขึ้นนั้น แต่อย่างไรก็ตามยังมีสิ่งหนึ่งสมาชิกกลุ่มที่มีความคิดเห็นเหมือนกัน นั่นคือ สมาชิกกลุ่มคิดว่ากลุ่มของพวกเขามีความร่วมมือ มีความสนิทสนม ความผูกพัน และมีความเข้มแข็งอยู่ก่อนที่พวกเขาจะส่งผลผลิตเข้าประกวดโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

แต่อย่างไรก็ตาม การที่สมาชิกมีความเห็นว่ากลุ่มของพวกเขามีความสัมพันธ์ที่ดีอยู่ก่อนแล้ว และเมื่อกลุ่มได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว ความสัมพันธ์ ความผูกพัน และความเข้มแข็งของกลุ่มนั้น ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลย ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวนี้มาจาก

ประธานกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มมีความเอาใจใส่ในทุกเรื่องของสมาชิกกลุ่ม ตลอดจนมีความกระตือรือร้น ทั้งการหาตลาดเพิ่มโดยขอความช่วยเหลือ และขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต หรือหาเมล็ดพันธุ์ผักต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคร้องขอรับประทานมาให้สมาชิกกลุ่มปลูก หรือการไปอบรม เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แล้วนำมาบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม และประธานเป็นผู้ที่ขยัน เสียสละ กระตือรือร้น และมีความจริงใจต่อกลุ่ม ซึ่งความสัมพันธ์นี้สามารถเชื่อมโยงสมาชิกทุกคนเข้าด้วยกันให้เป็นกลุ่มเป็นก้อนเดียวกัน ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความเห็นว่ากลุ่มพวกเขาเข้มแข็งอยู่แล้ว และเมื่อได้รับรางวัลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ความสัมพันธ์ของพวกเขายังเป็นเหมือนเดิม คือ กลุ่มมีความเข้มแข็ง

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่สำนักงานเขตยังได้กล่าวว่า กลุ่มเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษประสบความสำเร็จ สามารถมาถึงจุดนี้ได้เพราะว่ามีประธานกลุ่มที่ดี

“กลุ่มเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษ มีวันนี้ได้เพราะคุณพรพรรณ แก่เป็นคนขยัน อดทนไม่ยอมแพ้ แก่คอยกระตุ้นสมาชิกกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มตั้งใจให้แก...” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต)

สมาชิกกลุ่ม เมื่อพวกเขา รวมกลุ่มกันแล้ว สมาชิกกลุ่มมีการพูดคุย พบปะกันมากขึ้น ไม่ใช่ต่างคน ต่างอยู่เหมือนเมื่อในอดีต จึงทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกที่ตนเองไม่อยู่โดดเดี่ยว มีปัญหาอะไรก็ปรึกษาประธานกลุ่ม หรือสมาชิกท่านอื่นที่มีความรู้และมีประสบการณ์ด้านนี้มาก่อน ประกอบกับตัวประธานกลุ่มสามารถที่จะดึงสมาชิกกลุ่มให้มารวมกลุ่มกันได้ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มจึงคิดว่ากลุ่มของพวกเขาเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้ว

เพราะฉะนั้น จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา จึงทำให้สมาชิกบางท่านมีความเห็นว่า กลุ่มของพวกเขา มีความสนิทสนมผูกพัน และมีความเข้มแข็งอยู่ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะได้รับ OTOP ระดับ 5 ดาวหรือไม่ พวกเขาก็มีการติดต่อสื่อสาร พบปะพูดคุยกันเป็นประจำอยู่ รวมทั้งมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่แล้ว

ส่วนสมาชิกกลุ่มบางท่านที่มีความเห็นว่า กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นนั้น เนื่องมาจากว่าเมื่อกลุ่มได้รับรางวัลสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับประเทศ ระดับ 5 ดาว ทำให้กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษเป็นที่รู้จัก และเป็นที่สนใจของสาธารณชน ดังนั้น จึงทำให้มีหน่วยงาน หรือโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร หรือเกษตรกรจากเขตอื่นในกรุงเทพมหานคร สนใจมาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น หรือเมื่อทางสำนักงานเขตมีโครงการอบรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร สำนักงานเขตจะนึกถึงกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษก่อนเสมอ และส่งสมาชิกกลุ่มไปอบรมเรียนรู้ ตลอดจนมีผู้สนใจท่านอื่น ๆ ให้กลุ่มนำสินค้าไปร่วมจำหน่ายด้วย จึงทำให้ประธานกลุ่มมีการพูดคุยกับสมาชิกกลุ่ม หรือมีการเรียกสมาชิกกลุ่มมาประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบและสอบถามความคิดเห็นถึงเรื่องต่าง ๆ

เมื่อกลุ่มมีการเรียกสมาชิกประชุมกัน สมาชิกต่างมาร่วมประชุมกันอย่างพร้อมหน้ากัน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกลุ่มได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว ทำให้สมาชิกกลุ่มมีกำลังใจ มีความภาคภูมิใจ และมีความกระตือรือร้นในการมาร่วมประชุมกับกลุ่มมากกว่าเดิม สมาชิกกลุ่มมีความคิดเห็นว่าการกลุ่มของพวกเขา มีความผูกพันที่มากขึ้น และมีความเข้มแข็งมากขึ้นเช่นกัน

สรุป ด้านความสัมพันธ์ของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะ เป็นก่อนหรือหลังที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งสิ่งหนึ่งที่สามารถทำให้กลุ่มมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความร่วมมือ ช่วยเหลือที่ดีต่อกัน คือ ประธานกลุ่ม ซึ่งประธานกลุ่มจะคอยช่วยเหลือทุก ๆ เรื่อง แต่อย่างไรก็ตามการที่สมาชิกบางท่านมีความเห็นว่ากลุ่มมีความสัมพันธ์เข้มแข็งมากขึ้น หรือกลุ่มมีความสัมพันธ์เท่าเดิมนั้น เป็นเพียงความรู้สึกและความคิดเห็นของแต่ละคนเท่านั้น

ผลกระทบและความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มจากการเข้าร่วม โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า โครงการนี้ในสายตาของกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นโครงการที่ใหม่ รวมทั้งเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความสามารถ และศักยภาพของตนเอง ประกอบกับทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และอธิบายเกี่ยวกับหลักการของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้กับประชาชนในเขตพื้นที่นี้เป็นอย่างดี

เพราะฉะนั้น ผลกระทบที่สมาชิกกลุ่มได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการนี้ พบว่า ไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้น มีแต่สิ่งที่ดีเข้ามาในกลุ่ม ทั้งการมีชื่อเสียงจากการที่ได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว หรือการเป็นที่รู้จักของสาธารณชนทั่วไปมากขึ้น ตลอดจนยังได้รับความช่วยเหลือ แนะนำจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตเป็นอย่างดี

ส่วนความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น พบว่าทุกคนมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากว่าเมื่อกลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว โครงการนี้มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์กลุ่มให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และส่งผลให้ยอดขายนำผลผลิตของกลุ่มเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการช่วยเปิดช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

“ไม่มีปัญหา มีแต่ด้านดีทำให้กลุ่มเราเป็นที่รู้จักของคนอื่น...” (วีระ)

“ไม่มี ทำให้เรามีชื่อเสียงตรงนี้ เราทำแล้วมันได้ผลดี และเจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) เขาก็ดูแลเราดี...” (วรรณภา)

“ไม่เห็นมีผลกระทบอะไรเลย หลังจากได้ 5 ดาว มีคนมาดูสวนของลุงเยอะมาก อย่างเมื่อประกวดครั้งที่ผ่านมา เจ้าหน้าที่ (สำนักงานเขต) เขาก็มาแนะนำมาดูแล แต่ลุงกลัวว่า OTOP จะมีอยู่อีกนานไหมลุงอยากให้มันตลอด ผักลุงขายได้เยอะ...” (ยรรยงค์)

สำหรับความรู้สึกที่ดีของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษจากการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อัฐวงศ์ (2547, น. 120) พบว่าสมาชิกสหกรณ์ไวโนอุโมงค์ จ.ลำพูน มีทัศนคติที่ดีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ว่าเป็นโครงการที่สามารถช่วยให้ท้องถิ่นมีเศรษฐกิจดี เพราะว่าผลผลิตของไวโนอุโมงค์ได้รับการคัดสรรให้เป็นผลิตภัณฑ์ดีเด่นระดับสี่ดาว ซึ่งการได้รับคัดเลือกเป็นหลักประกันคุณภาพให้กับสินค้าของกลุ่ม และส่งผลให้มียอดขายเพิ่มขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม จากการลงไปศึกษา ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าการที่สมาชิกกลุ่มต่างมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า ไม่มีผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ และมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการ เนื่องจาก

1. ตั้งแต่สมาชิกกลุ่มเริ่มเข้าร่วมในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ การดูแลเอาใจใส่ และความช่วยเหลือที่ดีจากทางเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และประธานกลุ่มเสมอมา จึงทำให้พวกเขาคิดว่าการเข้าร่วมในโครงการนี้มีแต่สิ่งที่ดี และมีผลดีกับตนเอง

2. เมื่อกลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ผลที่ตามมา คือ กลุ่มเป็นที่รู้จักของสาธารณชนทั่วไป จึงมีผู้คนมากหน้าหลายตาต่างแวะเวียนมาดูการดำเนินงานของกลุ่ม และผลผลิตทางกลุ่มสามารถจำหน่ายได้มากกว่าเดิม ตลอดจนได้รับการช่วยเหลือที่ดีจากสำนักงานเขต ทั้งการให้สมาชิกกลุ่มได้ไปอบรมความรู้เกี่ยวกับการเกษตรเพิ่มเติม หรือสนับสนุนให้กลุ่มมีสถานที่จำหน่ายเพิ่มเติม จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกที่ดี ๆ จากการเข้าร่วมโครงการ

3. ส่วนผลกระทบจากการเข้าร่วมโครงการ เนื่องจากว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการที่เริ่มดำเนินงานได้ไม่นาน และเมื่อกลุ่มได้ส่งสินค้าเข้าร่วมคัดสรรในโครงการเป็นครั้งแรก ผล

ปรากฏว่ากลุ่มได้รับรางวัลระดับ 5 ดาว ดังนั้น จึงทำให้ตลอดระยะเวลาที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นมาและความสำเร็จของกลุ่มจากการเข้าร่วมโครงการนั้น ถือว่ามีการใช้ระยะเวลาไม่นานนัก ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมองเห็นแต่ด้านดี ๆ ที่เข้ามาจากการเข้าร่วมโครงการ ว่ายังไม่มีผลกระทบใด ๆ เกิดขึ้นขึ้นกับตนเองและกลุ่ม

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งความคิดในการปลูกแบบปลอดสารพิษ หรือการรวมกลุ่ม รวมทั้งความสำเร็จของกลุ่มหลังจากที่ได้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งยังคงต้องรอดูต่อไปสักระยะหนึ่งว่าความคิดของสมาชิกกลุ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปอย่างไรในอนาคต ทั้งต่อความรู้สึกที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือความรู้สึกที่มีต่อเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต หรือความรู้สึกที่มีต่อกลุ่ม แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นด้านเจ้าหน้าที่สำนักงานเขต หรือด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือประธาน ตลอดจนสมาชิกกลุ่มทุกคน อาจจะทำให้ความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อโครงการเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

สรุป ผลกระทบจากการที่สมาชิกรับผลผลิตเข้าประกวดในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์นั้น ไม่มีปัญหาใด ๆ เนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตได้อธิบาย ทำความเข้าใจกับประชาชน ตลอดจนคอยแนะนำช่วยเหลือประสานงานระหว่างที่มีการจัดประกวดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกที่ดีต่อโครงการนี้ และเมื่อผลการประกวดเสร็จสิ้นลง กลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษได้รับรางวัล ระดับ 5 ดาว ยิ่งทำให้สมาชิกกลุ่มความรู้สึกที่ดีต่อโครงการนี้มีมากขึ้นไปอีก จึงทำให้สมาชิกกลุ่มทุกคนพยายามที่จะรักษาชื่อเสียงที่ได้รับครั้งนี้เป็นอย่างดี และทางกลุ่มจะส่งเข้าผลผลิตร่วมประกวดทุกครั้งด้วย